

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3312

Vragen van de leden **Gesthuizen** (SP) en **Voordewind** (ChristenUnie) aan de ministers van Economische Zaken en van Buitenlandse Zaken over *de betrokkenheid van Advanta en Bejo Zaden bij kinderarbeid in India* (ingezonden 21 juni 2010).

Antwoord van de ministers **Van der Hoeven** (Economische Zaken) en **Verhagen** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 13 september 2010) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2009–2010, nr. 2828.

Vraag 1

Wat is uw reactie op de rapporten «Seeds of Child Labour – Signs of Hope: Child and Adult Labour in Cottonseed Production in India»¹ en «Growing Up in the Danger Fields: Child and Adult Labour in Vegetable Seed Production in India»² van de Landelijke India Werkgroep, International Labor Rights Forum en de campagne Stop Kinderarbeid over kinderarbeid waarin onder andere staat dat in de Indiase zaadteelt meer dan een half miljoen kinderen 10 tot 12 uur per dag werken en worden blootgesteld aan giftige pesticiden terwijl volwassenen, met name vrouwen, veel minder dan het officiële minimumloon ontvangen en het feit dat geteeld wordt voor Nederlandse groentezaadbedrijven als Advanta en Bejo Zaden?³

Antwoord 1

De in de rapporten beschreven situaties van kinderarbeid en andere misstanden in de Indiase zaadproductie zijn voorbeelden van situaties die de Nederlandse regering het liefst zo snel mogelijk uitgebannen ziet. In het rapport over de teelt van groentezaden, «Growing Up in the Danger Fields: Child and Adult Labour in Vegetable Seed Production in India», wordt melding gemaakt van misstanden in de keten van twee Nederlandse bedrijven. Zoals bekend hecht de Nederlandse regering sterk aan de naleving

¹ International Labour Rights Forum (ILRF), India Committee of the Netherlands (ICN), Stop Child Labour – School is the Best Place to Work, juni 2010
<http://www.indianet.nl/pdf/signsofhope.pdf>.

² International Labour Rights Forum (ILRF), India Committee of the Netherlands (ICN), Stop Child Labour – School is the Best Place to Work, juni 2010
<http://www.indianet.nl/pdf/dangerfields.pdf>.

³ Landelijke India Werkgroep, 10 juni 2010: «Meer dan een half miljoen kindarbeiders in zaadproductie India; ook Nederlandse bedrijven zijn betrokken»
<http://www.indianet.nl/pb100610.html>
de Volkskrant, 10 juni 2010: «Kinderarbeid op beloop gelaten».

door Nederlandse bedrijven in het buitenland van de normen zoals vastgelegd in de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. De rapporten vormden aanleiding om in gesprek te gaan met de genoemde bedrijven Advanta en Bejo Zaden.

Het bedrijf Bejo Zaden gaf aan geschrokken te zijn van de inhoud van de rapporten en van de bewering dat Bejo Zaden via zijn keten betrokken zou zijn bij kinderarbeid in India. Bejo Zaden heeft voor publicatie niet kunnen reageren op het rapport en was niet op de hoogte van de gegevens. Het bedrijf gaat er vanuit dat de informatie in het rapport correct is en vindt dat het maatregelen moet treffen richting de toeleveranciers van het dochterbedrijf Bejo Sheetal Seeds Pvt. Ltd., alsmede in de aansturing van de Indiase dochter vanuit het moederbedrijf. Als eerste stap heeft Bejo Zaden de Indiase dochter geïnformeerd over de rapporten en vertalingen toegestuurd met de instructie om uit te zoeken hoe en waar de kinderarbeid voorkomt. Bejo Zaden liet weten dat Bejo Sheetal voornemens is zich aan te sluiten bij de Fair Labour Association, een organisatie met veel ervaring op het gebied van tegengaan van kinderarbeid bij aangesloten bedrijven. Daarnaast is Bejo Zaden gestart met het formuleren van een beleid en gedragscode tegen kinderarbeid, waaronder een gedragscode en een clauseule tegen kinderarbeid in de productiecontracten. Mede naar aanleiding van interventie van het ministerie van Economische Zaken is contact gelegd tussen Bejo Zaden en de Landelijke India Werkgroep (LIW), één van de opdrachtgevers van de studies. Bejo Zaden is geweest op de publicatie van de Campagne Stop Kinderarbeid «Van Werk naar School. Handleiding voor bedrijven om kinderarbeid te bestrijden», waar de LIW partner van is. Op grond van bovenstaande hebben wij er vertrouwen in dat Bejo Zaden op afzienbare termijn tot een verbetertraject zal komen. Er is een afspraak gemaakt met de LIW om de dialoog ook in de toekomst te continueren en in ieder geval over een half jaar contact te hebben over een follow-up.

Navraag bij het bedrijf dat in Nederland de merknaam Advanta voert, leerde dat het Nederlandse deel van Advanta in 2006 is overgenomen door het Franse bedrijf Limagrain. Limagrain Nederland richt zich op de verkoop van groentezaad aan de Nederlandse markt, deels onder de merknaam Advanta. Limagrain Nederland geeft aan zijn zaden niet uit India te betrekken, omdat Indiase zaden niet geschikt zijn voor het gematigde klimaat in Nederland. Volgens Limagrain Nederland heeft het van de opstellers van het rapport geen mogelijkheid gekregen om voor publicatie te reageren en de naamsverwarring te verduidelijken. Dit neemt niet weg dat Limagrain Nederland naar aanleiding van de rapporten een brief heeft gestuurd naar United Phosphorus Limited met de dringende vraag om alles in zijn macht te doen om de kinderarbeid die verband heeft met Advanta India te stoppen.

In de rapporten wordt overigens ook aandacht besteed aan de voortgang die een aantal multinationale ondernemingen heeft geboekt bij het terugdringen van kinderarbeid. Zo spreekt het rapport «Growing up in the danger fields» over het lagere aandeel van kinderarbeid bij groentezaadleveranciers aan een aantal buitenlandse bedrijven, waaronder het Nederlandse bedrijf Nunhems, een dochter van het Duitse bedrijf Bayer. Ook de gerapporteerde daling in het aandeel van kinderarbeid op het aantal arbeiders bij de productie van katoenzaad in Andhra Pradesh bij leveranciers van de bedrijven Bayer en Monsanto (een daling van 53% in 2003–4 tot minder dan 3% in 2009–10) zien wij als een bemoedigend signaal, waarvan we hopen dat een uitstralingseffect zal uitgaan naar andere Indiase en multinationale bedrijven in de sector, evenals naar de lokale overheden.

Daarnaast willen wij erop wijzen dat het zoeken van dialoog over maatschappelijk verantwoord ondernemen voor alle belanghebbenden in beginsel de eerste stap zou moeten zijn naar constructieve oplossingen. Als dit niet tot een bevredigend resultaat leidt, kunnen partijen een melding doen bij het Nationaal Contactpunt voor de OESO Richtlijnen. Het Nationaal Contactpunt voor de OESO Richtlijnen kan ook worden ingeschakeld in de fase van dialoog voorafgaand aan een formele melding, wanneer er de behoefte is aan een bemiddelende partij.

Vraag 2

Deelt u de conclusie dat hier niet wordt gehandeld in lijn met internationale afspraken zoals onder andere door de International Labor Organization vastgelegd?

Antwoord 2

De situaties zoals beschreven in de genoemde rapporten zijn niet in lijn met internationale afspraken zoals vastgelegd in het kader van de ILO. Alle lidstaten van de ILO dienen de fundamentele principes en rechten op het werk te respecteren. Onderdeel van deze principes en rechten is het verbod op kinderarbeid.

Vraag 3

Deelt u de mening dat gezien het tripartite karakter en ondertekening van de International Labor Organization ook Nederlandse bedrijven en de Nederlandse overheid al het mogelijke moeten doen om dergelijke overtredingen te voorkomen en te bestrijden?

Antwoord 3

Nederland is actief lid van de International Labour Organization (ILO), een VN-agentschap dat uniek is in zijn tripartite structuur. Internationale solidariteit maakt onderdeel uit van het gedachtegoed van de ILO en in conventie no. 182, over de effectieve uitbanning van de ergste vormen van kinderarbeid, is hieraan een aparte paragraaf gewijd.

Zoals neergelegd in de Mensenrechtenstrategie «Naar een menswaardig bestaan», ziet de Nederlandse overheid het als haar taak om alle mogelijkheden om kinderarbeid uit te bannen zo goed mogelijk te benutten. Over de Nederlandse inzet tegen kinderarbeid kwam uw Kamer onlangs een brief toe⁴. Primair verantwoordelijk voor verbetering van de omstandigheden van kinderen in India is echter de Indiase overheid zelf. Dit betekent niet dat er voor andere partijen geen mogelijkheid bestaat om bij te dragen aan de uitbanning van kinderarbeid in India, maar de verantwoordelijkheid daartoe hangt samen met de rol die de desbetreffende partij in de lokale context kan spelen. Van Nederlandse bedrijven wordt verwacht dat deze ten minste de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen respecteren. Deze richtlijnen incorporeren de normen van de ILO afspraken. De sociale partners in het Nederlandse bedrijfsleven erkennen deze verantwoordelijkheid ook zelf, zoals onder meer blijkt uit de SER-verklaring voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen⁵.

Vraag 4

Bent u bereid uw publiekelijke afkeuring uit te spreken over de Nederlandse groentezaadbedrijven als Advanta en Bejo Zaden, die betrokken zijn bij de geconstateerde praktijken van kinderarbeid, mede gezien het feit dat het rapport een sterke inkoopkracht van bedrijven laat zien en een machtspositie over tussenpersonen en de voorwaarden waarop deze inkopen? Zo nee, heeft u het idee dat de betreffende bedrijven alle maatregelen hebben genomen die in hun macht liggen om betreffende overtredingen van de International Labor Organization conventies te voorkomen, zoals het vastleggen van het verbod op kinderarbeid en naleving van de International Labor Organization conventies in een gedragscode, het opnemen van een verbod op kinderarbeid, vrouwendiscriminatie en naleving van International Labor Organization conventies in contracten met toeleveranciers, een geloofwaardig managementsysteem voor de bestrijding van kinderarbeid en naleving International Labor Organization conventies inclusief onafhankelijke controle, klachtenprocedure, openbare rapportage en het aangaan van een dialoog met betrokken partijen zoals niet-gouvernementele organisaties en vakbonden? Zo nee, bent u bereid in gesprek te gaan met de betreffende bedrijven en ze hierop aan te spreken? Bent u bereid in deze gesprekken een deadline af te spreken waarbinnen een eind moet komen aan de structurele overtredingen? Bent u bereid om met de Nederlandse zaadsector als geheel afspraken te maken hieromtrent?

Antwoord 4

Voor het antwoord op de vraag welke maatregelen de betrokken bedrijven hebben genomen wordt verwezen naar vraag 1. Naar onze mening benutten beide bedrijven de mogelijkheden die zij hebben om bij te dragen aan de uitbanning van kinderarbeid in hun keten. Voor zover van toepassing werken

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 31 263, nr. 43.

⁵ SER-Verklaring internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen, 19 december 2008.

zij aan structurele oplossingen voor de geconstateerde problemen in dialoog met verschillende belanghebbenden. Wij zien geen rol voor de Nederlandse overheid om verplichtingen op te leggen in dit proces. De rapporten tonen naar onze mening niet aan dat betrokkenheid van Nederlandse bedrijven bij kinderarbeid in de Indiase zaadproductie een wijdverbreide kwestie vormt en daar waar incidenten zijn gemeld, wordt een verbeterplan opgesteld. Wij zien dan ook geen aanleiding om met de gehele zaadsector afspraken te maken. De branchevereniging Plantum NL heeft aangegeven in de branche aandacht te willen besteden aan dit incident, waarbij bijvoorbeeld tussen de betrokken bedrijven kennis wordt gedeeld over het voorkomen en bestrijden van kinderarbeid.

Vraag 5

Hebben de betrokken Nederlandse bedrijven gebruik gemaakt van subsidies van de overheid of andere overheidsfaciliteiten? Zo ja, welke gevolgen zal dat voor die subsidies of vormen van ondersteuning hebben, hierbij in gedachten houdend de strekking van de motie Gesthuizen⁶ en de motie Voordewind⁷ alsmede het kabinetstandpunt dat in zulke gevallen een boete kan worden opgelegd?

Antwoord 5

De bedrijven Bejo Zaden en Limagrain Nederland (Advanta) hebben geen subsidie ontvangen voor projecten in India.

Vraag 6

Bent u bereid de kwestie in bilaterale contacten met de regering in India en bij eventuele bezoeken aan India aan de orde stellen?

Antwoord 6

De strijd tegen kinderarbeid blijft in zijn algemeenheid een terugkerend onderwerp in de diplomatieke relaties tussen Nederland en India. Indien Bejo Zaden belemmeringen ervaart bij zijn inspanningen in de strijd tegen kinderarbeid en het is opportuun om dit onder de aandacht te brengen bij de Indiase overheid, dan zal dit waar nodig specifiek aan de orde worden gesteld.

Vraag 7

Wilt u bij de Europese Unie bepleiten dat in de onderhandelingen over het Europese Unie-India vrijhandelsverdrag afspraken worden gemaakt over de bestrijding van kinderarbeid en het naleven van mensenrechten en dat deze integraal deel gaan uitmaken van die overeenkomst, inclusief een mechanisme om geschillen daarover te beslechten?

Antwoord 7

Nederland is in de EU actief voorstander van het opnemen van thema's zoals mensenrechten, inclusief kinderrechten, in de verdragsrelatie met India. In eerdere brieven⁸ is aangegeven dat het de voorkeur heeft om deze afspraken te borgen in een veelomvattende Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst (PSO). Deze zou juridisch en institutioneel gekoppeld moeten worden aan het vrijhandelsakkoord. Inmiddels is gebleken dat India een dergelijke PSO voorlopig afwijst. Er zal daarom een op maat gesneden oplossing moeten worden gevonden om deze thema's toch juridisch te verankeren. Het is de Nederlandse inzet dat de verankering van mensenrechten en fundamentele arbeidsnormen vergezeld gaat van een mechanisme voor het oplossen van geschillen.

Vraag 8

Wilt u nader onderzoek doen naar de betrokkenheid van Nederlandse bedrijven bij kinderarbeid en uitbuiting in de landbouwsector en daarbij als eerste de (arbeidsintensieve) zaadsector onder de loupe nemen?

---

⁶ Kamerstuk 26 485, nr. 76.

⁷ Kamerstuk 31 263, nr. 16.

⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 985, nr. 1 en vergaderjaar 2009–2010, 31 263, nr. 43.

Antwoord 8

Wij zien geen aanleiding tot het gevraagde nadere onderzoek. Er wordt reeds onderzoek gedaan naar arbeidsomstandigheden in de landbouwsector, onder andere door de Food and Agriculture Organization (FAO) in samenwerking met de ILO en door NGO's. Deze bronnen bieden relevante en nuttige informatie en de Nederlandse regering neemt hier goede notie van. Daarnaast zijn wij er van overtuigd dat Nederlandse bedrijven in het algemeen bijdragen aan het verhogen van standaarden in gastlanden. Het rapport was voor Bejo Zaden een belangrijk signaal en het bedrijf heeft toegezegd dat het een gedragscode ontwikkelt en zijn beleid ten aanzien van zijn toeleveranciers aanscherpt op het punt van kinderarbeid.